

УЧИМО
СВИ ЗАЈЕДНО

Програм ЗАЈЕДНО ЗА ДОБРОБИТ СВЕ ДЕЦЕ

БРОШУРА ЗА РОДИТЕЉЕ/СТАРАТЕЉЕ ДЕЦЕ ОСНОВНОШКОЛСКОГ И СРЕДЊОШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Поштовани родитељи/старатељи деце,

Ова брошура је намењена свима вама који бринете о деци основношколског и средњошколског узраста, као и члановима ваших породица.

Надамо се да ће вам садржаји бити занимљиви и корисни, а пре свега подстицајни да у сарадњи са школом доприносите грађењу одељењске и школске заједнице у којој се сва деца¹ осећају добро и прихваћено и могу да остваре пуне потенцијале.

¹ Термини „деца“ и „дете“ у овој Брошури се једнако односе на дечаке и девојчице.

САДРЖАЈ

САРАДЊА ПОРОДИЦЕ И ШКОЛЕ У ГРАЂЕЊУ КЛИМЕ ЗАСНОВАНЕ НА УВАЖАВАЊУ И ПРИХВАТАЊУ	4
ПОДРШКА РАЗВОЈУ ДОБРОБИТИ ДЕЦЕ У ПОРОДИЦИ И ШКОЛИ	9
ПОДСТИЦАЊЕ ЕМПАТИЧНОСТИ ДЕЦЕ, ВРШЊАЧКЕ ПОДРШКЕ И САРАДЊЕ	13

САРАДЊА ПОРОДИЦЕ И ШКОЛЕ У ГРАЂЕЊУ КЛИМЕ ЗАСНОВАНЕ НА УВАЖАВАЊУ И ПРИХВАТАЊУ

Зашто је важно партнерство школе и породица

Ефикасна сарадња између породице и школе значајно доприноси развоју, учењу и целокупној добробити детета. Квалитетна, партнерска сарадња подразумева поверење, отворену комуникацију, међусобно дељење информација, уважавање, разумевање и заједничку усмерености на дете. И породично и школско окружење утичу на васпитање и образовање, а усаглашавање и међусобно допуњавање њихових утицаја су предуслови који подржавају развој и напредак детета.

Информације које пружате запосленима у школи помажу им да боље упознају и разумеју ваше дете и породицу у којој одраста. Партнерство између школе и породице доприноси да се дете осећа сигурније и да се боље ускладе васпитни приступи. Конструктивна сарадња породице и школе има позитиван ефекат на школски успех и понашање детета, редовност похађања наставе, формирање радних навика, самопоуздање, заинтересованост и мотивацију за учење.

Квалитетна сарадња наставника и родитеља може допринети бољој комуникацији између наставника и деце, као и квалитетнијим односима између деце.

Поред позитивног утицаја на учење и развој свог детета, родитељи могу бити подршка другој деци и њиховим породицама.

Да би свако дете имало услове да се квалитетно школује и оствари своје потенцијале, потребно је да се у школи осећа добро и буде прихваћено од вршњака и наставника. Наставне методе и средства, као и мере подршке које школа предузима, изузетно су значајне, али за развој детета и његова постигнућа веома је важно да се у школи осећа сигурно, да остварује добре односе са другом децом, да себе види као део вршњачке групе и да је мотивисано да учи и напредује.

Бројна деца се суочавају са различитим изазовима који могу бити везани за здравствено стање, развојне сметње, тешкоће у учењу, сиромаштво, породичне ситуације или неке друге факторе. Нека деца не само да морају да се носе са разним тешкоћама већ због неразумавања других и недостатка подршке трајно или у одређеним периодима имају ограничене могућности за дружење, искључена су из дечје заједнице, изложена дискриминацији или насиљу.

За грађење услова у школи за квалитетно образовање за свако дете, поред стручности и посвећености наставника, неопходна је ваша подршка.

Ви као родитељи можете допринети да школско окружење буде подржавајуће за свако дете, а односи засновани на уважавању, разумевању и бризи о другима. Тако ћете подржати учење, образовање и васпитање и свог детета и све друге деце у школи.

У већини школа се организују традиционални облици сарадње школе и породице кроз родитељске састанке, индивидуалне разговоре и отворена врата. Родитељи учествују у раду тимова и тела која су прописана законом као што су школски одбор, савет родитеља одељења, школе, општине/града, тим за самовредновање, тим за развојно планирање, тим за инклузивно образовање, тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања. Све чешће је присутна и комуникација уз коришћење дигиталних технологија (друштвене мреже, електронска пошта, СМС, говорне поруке и сл.).

Квалитетно образовање за сву децу

Вероватно сте чули за инклузивно образовање и можда имате питања или недоумице у вези са тим шта то значи за ваше дете. Важно је да разумете да се инклузивност односи на СВУ децу, укључујући и ваше дете, без обзира на то да ли му је потребна додатна подршка за учење.

Према стратешким и законским документима Републике Србије, свако дете има право на једнако квалитетно и доступно образовање. Да би се то остварило, дефинисан је инклузивни приступ у образовању и васпитању.

Инклузивност полази од једнаких права сваког детета, принципа социјалне правде и принципа једнаких шанси

без дискриминације, што подразумева да постоје услови да свако дете може да развије своје потенцијале, да буде равноправно са другима и да се осећа тако.

Инклузивност образовања значи да су сва деца равноправно укључена и да ниједно дете или група није заборављена или искључена.

Инклузивност није значајна само за појединачну децу или групу деце већ и за цело друштво. Остваривање права на образовање смањује друштвену искљученост појединаца и група и доприноси праведности друштва.

Важно је имати у виду да право једног детета не ограничава право другог детета. Напротив, остваривање права једног детета да се квалитетно школује и добије подршку када му је потребна повећава могућности сваког детета да то оствари.

Обавеза школе је да обезбеди квалитетно образовање за сву децу, уважавајући њихову различитост.

Инклузивно образовање је значајно за СВАКО дете:

Заједничко школовање све деца која живе у истом окружењу позитивно утиче на њихов развој, учење и формирање личности.

- ✓ Инклузивно образовање значи да се сва деца заједно школују, што им пружа више прилика за различите социјалне интеракције.
- ✓ Деца имају прилике да се упознају, уче да прихватају и уважавају различитости.
- ✓ Деца уче да препознају потребе и осећања вршњака и брину једни о другима.

- ✓ Различитост метода подучавања и наставних средстава отвара нове могућности учења за сву децу. Деца уче једни од других, уче заједно и стичу вештине. На пример, деца могу учити знаковни језик или Брајево писмо или различите начине комуникације и учења и сл. Различитост метода подучавања и средстава за учење (компјутерски програми, апликације, уџбеници и сл.) које се уводе да подрже учење деце са сметњама у развоју или инвалидитетом отварају нове могућности учења и за другу децу.

Инклузивна култура, политике и праксе школе

Школа је у законској обавези да развија инклузивну културу, политике и праксе да би одговорила на потребе сваког детета за квалитетним образовањем и васпитањем.

Култура, политике и праксе школе су повезане и прожимају се међусобно, али ипак све почиње од етоса установе – успостављања добрих међуљудских односа, поштовања правила, бриге о сваком детету, превенције и заштите од насиља и дискриминације, санкционисања насилног или запостављајућег понашања и сл.

Инклузивна култура школе је заснована на демократским вредностима и усмерава развој школске заједнице да буде сигурна, подстицајна и подржавајућа и за децу и за одрасле. Инклузивна култура значи да се подржава сарадња заснована

на конструктивној комуникацији, на уважавању и емпатичности, између деце, између одраслих и између деце и одраслих.

Инклузивне политике проистичу из инклузивне културе и подржавају развој инклузивне праксе. Политике се односе на планирање мера у школским документима, праћење њихове примене и процену остварености.

Инклузивна пракса подразумева прилагођавање наставе, садржаја и начина рада и комуникације, уз пружање одговарајуће подршке, како би свако дете било успешно. Инклузивно образовање значи да сва деца учествују у ваннаставним и другим школским активностима која се планирају и реализују у складу са њиховим потребама и могућностима.

Додатна подршка у образовању

Већини деце је током школовања, у краћем или дужем периоду, потребан неки вид подршке.

Додатна подршка деци може бити потребна због личних карактеристика, породичних услова живота, догађања, односа и порекла, миграције и сл. Свако дете може доћи у ситуацију да му је потребна додатна подршка.

Подршка помаже детету да прати наставу и учи на начин који му одговара, укључи се у ваннаставне активности и вршњачку групу, и напредује у складу са својим могућностима.

Како можете да се укључите и допринесете

- ✓ Распитајте се шта све конкретно планирају и раде у школи вашег детета: како развијају подржавајућу и безбедну климу, подстичу уважавање различитости, прилагођавају начин рада на часу и наставне материјале потребама ученика, мотивишу и подржавају децу и породице.
- ✓ Информишите се шта све чине наставници и стручна служба, како функционишу тимови који се баве превенцијом насиља и инклузивним образовањем на нивоу школе, као и подршком за конкретно дете.
- ✓ Размислите на који начин и у ком домену ви можете да допринесете позитивној клими у одељењу/школи.
- ✓ Повежите се са другим родитељима и наставницима.
- ✓ Предложите како можете да се укључите у наставу.
- ✓ Укључите се у планирање и реализацију ваннаставних и других активности у сарадњи са наставницима и децом.

Уколико сте родитељ детета коме није потребна додатна подршка, можда се питате да ли повећана пажња коју школа даје некој деци може да утиче негативно на ваше дете. Знајте да је управо супротно. Ако је школа осетљива на потребе друге деце и помаже им, значи да ће и вашем детету помоћи када му буде потребно, а различити начини пружања додатне подршке у одељењу помажу и другој деци да квалитетније уче и развијају боље међусобне односе.

Квалитет образовања не мери се само усвојеним градивом и оценом већ и односима и процесима који се у школи одвијају.

Ако процењујете да је вашем детету или вама потребна подршка, отворено је тражите јер је то ваше право, али и обавеза као заступника права свог детета.

Уколико школа не може да вам је пружи, упутиће вас где и на који начин можете добити потребну подршку.

ПОДРШКА РАЗВОЈУ ДОБРОБИТИ ДЕЦЕ У ПОРОДИЦИ И ШКОЛИ

Добробит значи да јесмо добро и да се осећамо добро у својој кожи и у свом окружењу.

Добробит је много више од недостатка болести и материјалног благостања, она је повезана са свим аспектима нашег живота:

- ✓ физичким и менталним здрављем
- ✓ мишљењем и учењем
- ✓ креативним изражавањем
- ✓ претежним расположењем и осећањима
- ✓ вредностима и разумевањем смисла живота

- ✓ осећајем припадности заједници и повезаности са другима
- ✓ односом према себи, људима, животињама и природи.

Развој добробити је динамичан и променљив процес на који утичу наше здравље, особине и акције, други људи, природно окружење, животне околности и догађаји, способност да се конструктивно носимо са изазовима – психолошка резилентност.

Добробит је циљ коме тежимо и на коме треба предано да радимо.

Неки од показатеља да дете остварује добробит су:

- ✓ Оптимистично је и има позитиван однос према животу.
- ✓ Здраво је и тако се осећа.
- ✓ Познаје и уважава себе, има позитивну слику о себи, развило је самопоштовање, самопоуздање и самоувереност.
- ✓ Претежно се осећа срећно и задовољно. Препознаје и уме да изрази и регулише осећања, чак и она која му нису пријатна.
- ✓ Осећа се вољено и има блиске односе са члановима породице.
- ✓ Гради блиске односе са вршњацима, осећа да је прихваћено као члан групе и заједнице.
- ✓ Емпатично је, има негујући и брижан однос према људима, љубимцима и другима животињама и брине о природном окружењу.
- ✓ Има усвојене моралне вредности као што су доброта, праведност и сл. и понаша се у складу са њима.
- ✓ Радознало је, има развијено критичко мишљење, успешно учи.
- ✓ Маштовито је и креативно се изражава.
- ✓ Уме да ужива у лепоти уметничких дела и природе.

Како дете гради своју добробит

Добробит дете развија кроз личну активност у интеракцији са другима и окружењем у којем живи. На развој добробити утичу његове особине, услови у којима живи, али пре свега подршка коју добија од породице, стручњака и друштва.

Да би остварило добробит, важно је да се дете осећа сигурно и вољено. Сви облици занемаривања, злостављања, дискриминације, изопштавања из дечје групе, вербалног, физичког и насиља на интернету угрожавају сигурност детета, утичу негативно на његова осећања и понашање и крше његова права.

Лоши услови живота ограничавају добробит детета, али ни најбољи услови живота не гарантују да ће дете остварити добробит. Однос према себи, другима и окружењу, однос других према њему и осећања која у вези са тим има боје дететову процену личне добробити.

Нека деца у одређеним животним ситуацијама и периодима не могу да

остваре добробит у пуној мери или у појединим доменима, нпр. због здравствених проблема, развојних сметњи, тешкоћа са комуникацијом и учењем, одбацивања у породици или заједници, нехармоничних породичних односа, услова живота или друштвених околности и сл. Деци која се суочавају са изазовима и њиховим породицама је током краћег или дужег времена потребно више подршке у школи од стручњака и заједнице.

Одговорност одраслих је да стварају услове у породици, вртићу и школи и заједници, као и да пружају подстицај и помоћ деци да развијају добробит у највећој могућој мери.

Пружите подршку наставницима, стручној служби, директору и другим запосленима у школи да подрже добробит све деце, јер ће тако подржати добробит и вашег детета.

Како процењујете да ли дете остварује добробит

На основу посматрања понашања и изјава детета можете стећи одређени утисак о остварености његове добробити. Овај утисак треба проверити са дететом пре доношења закључака јер се деца некад осећају много боље или много горе него што њихово понашање и речи показују.

Када желите да препознате да ли дете остварује добробит, у ком домену и којој

мери, потребно је да водите рачуна о узрасту и развојним карактеристикама, као и о индивидуалним разликама.

Објективна процена остварености добробити детета је важна да би вам дала смернице како и у ком домену можете још више да је подржите.

Препоруке како подржати добробит деце

Подстичите децу да усвајају **здраве животне стилове и навике** (исхрана, спавање, физичке активности, хигијена...), успостављају дневне рутине и радне навике.

Показујте љубав, бригу и пажњу детету свакодневно на различите начине. Градите повезаност засновану на љубави, подршци и поверењу.

Васпитавајте га љубављу и подршком, усмеравајте његово понашање заједничким успостављањем правила понашања без кажњавања. Имајте на уму да одсуство кажњавања не значи и одуство правила понашања, већ да се дете дугорочно најефикасније васпитава ненасилним методама и личним примером. Имајте у виду да ће дете пре усвојити ваше понашање него оно које желите да му речима појасните или казнама наметнете.

Учите дете да препозна своје **личне и породичне снаге** и фокусира се на оно на шта може да утиче.

Подржите дете да развија **позитиван и оптимистичан однос према животу**.

Негујте радозналост детета, постављајте питања и подстичите га да учи на различитим местима (нпр. у шетњи, посети музеју, у парку, у дворишту, у гостима) и на различите начина (нпр. посматрањем, упоређивањем, истраживањем, експериментисањем, закључивањем).

Учите дете да **критички мисли** тако што ће само решавати проблеме, проверавати изворе информација, сагледавати ситуацију из више углова, препознавати када осећања утичу на његов мисаони процес и закључивање.

Подстичите дете да **животу приступа на креативан начин**, да тражи нова и необична решења за проблеме и да се стваралачки изражава.

Омогућите детету што више прилика за **дружење са вршњацима**. Упознајте његове другаре и сагледајте односе у вршњачкој групи и одељењу/школи. Подржите дете да развија емпатичност и брине о другима, да развија вештине конструктивне комуникације и решавања проблема.

Подстичите дете да се дружи и **бави различитим активностима** у слободно време, само и са вршњацима, које доприносе здрављу, стваралаштву, учењу и сл.

Информишите се, стичите нова знања и вештине како би могли да испратите интересовања детета, посебно у вези са коришћењем дигиталних технологија.

Стварајте детету **навике уживања у лепоти природе и уметничких дела**, боравите што више у здравом окружењу – посматрајте га и доживите чулима, стварајте навику посеђивања изложби и музеја.

Брините о безбедности детета у породици, школи, заједници. Дете треба да се осећа сигурно и физички, и психолошки, и у вршњачкој групи, и у школи, и на свим местима које посећује, уочавајте знаке који указују да га неко или нешто брине, плаши, да је узнемирено, избегава неке просторе или ситуације. Обратите пажњу на коришћење друштвених мрежа и заштиту на интернету. Разговарајте са дететом о његовим активностима на интернету. Покажите му да разумете жељу да буде активно и на мрежама – негирање или сузбијање понашања детета која нам се не свиђају обично даје негативне ефекте. Дајте јасну поруку да увек може и треба да вам се обрати ако му се нешто лоше дешава, ако је забринуто или збуњено због неких садржаја, реакција и коментара. Учите дете како да буде безбедно при коришћењу интернета и на друштвеним мрежама.

Подстичите дете да развија психолошку резилијентност. Добробити доприноси и способност особе да се на позитиван и продуктиван начин суочи са изазовним

личним, породичним и друштвеним ситуацијама. Резилијентна особа се успешно прилагођава променама и развија компетенције (знања, вештине, ставове) које јој помажу да се избори са тренутним проблемима и да се боље носи са будућим животним изазовима. Активан приступ решавању проблема, учење из искуства и развијање нових знања и вештина у кризним ситуацијама доприносе развијању отпорности на тешкоће.

Обавеза одраслих је да стварају услове да деца расту окружена љубављу и оснажена да се конструктивно носе са изазовима.

Децу треба учити да проблемима приступе као изазовима, да верују у себе, буду истрајна, да регулишу осећања, да објективно сагледају ситуацију у којој су, смишљају конструктивна и креативна решења, и да траже помоћ од брижних одраслих и вршњака када им је потребна.

ПОДСТИЦАЊЕ ЕМПАТИЧНОСТИ ДЕЦЕ, ВРШЊАЧКЕ ПОДРШКЕ И САРАДЊЕ

Емпатија је један од аспеката социјално-емоционалног развоја. Емпатичност је сложена способност да се ставимо у положај друге особе, препознамо њену перспективу, како се осећа и шта јој је потребно, и учинимо нешто да јој помогнемо да поправи расположење или преброди тешке тренутке. Емпатија је више од сажаљења, симпатије и љубазности, она подстиче когнитивне процесе код деце, саосећање и акцију.

Емпатија је основ хуманог и моралног понашања, доприноси бољим љубавним, пријатељским и пословним односима. Доприноси превенцији агресивног понашања и конструктивном решавању сукоба, развоју појединаца, заједнице и друштва.

Емпатија је корисна и за само дете које се саосећајно понаша према

вршњацима, члановима породице и другим одраслима, животињама – свим живим бићима. Емпатија помаже детету да боље разуме друге, да их прихвати и да се јаче повеже са њима. Доприноси менталном здрављу јер смањује стрес, агресивност и узнемиреност. Подстиче развој сарадње и бриге о другима. Емпатично дете учи да решава проблеме и развија критичко мишљење сагледавајући различите перспективе. Разумевање и прихватање осећања, потреба, размишљања и понашања других помаже детету и да себе боље упозна и управља својим осећањима и понашањем.

Брига за друге, способност емоционалног везивања, давања и примања доприносе добробити детета.

Како подржати децу да развијају емпатичност

- ✓ Будите деци добар модел, она уче посматрајући ваше поступке према деци, одраслима, животињама.
- ✓ Подржите саосећајно понашање детета, покажите да сте препознали, поделите са дететом како се осећате у вези с тим и зашто вам је то важно, похвалите га.
- ✓ Покажите интересовање за то како се дете осећа, слушајте га пажљиво, помозите му питањима да разјасни своја осећања, потребе и поступке. Учите дете да препознаје, изражава и управља својим осећањима.
- ✓ Помозите детету да открива различите перспективе: да се стави у положај другог детета разговарајући о конкретним ситуацијама игре, дружења или сукоба. Разговарајте о јунацима и догађајима из литературе, филма, видео-игрица. Анализирајте како се осећају и понашају имагинарни ликови и шта мотивише њихово понашање.

- ✓ Учите дете вештинама конструктивне комуникације и ненасилног решавања сукоба. Покажите личним примером како изгледа комуникација у којој се дају јасне поруке, изражавају своја осећања и потребе, али и препознају осећања и потребе саговорника. Како се тражи заједничко решење које свима одговара без наметања нечије воље.
- ✓ Постављајте отворена питања на које дете не може да одговори са ДА или НЕ, већ је потребно да да шири одговор.
- ✓ Подстичите креативно и критичко мишљење и тражење решења. Саслушајте аргументе детета, покушајте да разумете његово виђење и помозите му да се стави у улогу друге особе и разуме је.
- ✓ Анализирајте како се осећају и понашају људи у конкретним ситуацијама и ликови из филмова, књига, видео-игрица и шта мотивише њихово понашање.

Вршњачка подршка

ЈА сам добро, ТИ си добро, МИ смо добро

Дете је члан вршњачке групе, одељења и школе и за њега су односи са вршњацима веома важни.

Грађење одељењске заједнице засноване на узајамном уважавању и подршци треба да буде заједнички циљ наставника и родитеља јер је у интересу све деце.

Вршњачка подршка коју дете добија доприноси развоју његове слике о себи јер види да је важно другима, да га примећују и уважавају и да брину о њему. Добијање подршке од вршњака је посебно значајно за децу која имају здравствене, породичне или неке друге изазове, или немају довољно прилика за социјалне контакте и у ризику су да буду искључена из вршњачких група.

Помоћ других доприноси повезивању и успостављању односа поверења, јача веру у људе, доприноси да се боље и сигурније осећамо. Вршњачка подршка доприноси развоју позитивне слике о себи, самопоштовању и самопоуздању детета, као и превенцији вршњачког насиља.

Подршка коју дете пружа другом детету доприноси да се развија у емпатичну особу и одговорног грађанина. Подршка коју дете даје вршњаку на основу препознате потребе или тражене помоћи пружа му прилике да развија своје комуникационе и друге вештине, да се повезује на емотивном нивоу са другим дететом и осети задовољство јер доприноси његовој добробити.

Изолација, одбацивање или насиље према једном детету чине штету и другој деци. Учествовањем у насиљу, одбацивању или изолацији другог

детета, или само посматрањем таквог понашања, ваше дете учи да се осећа небезбедно и да је у ризику да се и њему то деси, због чега може да се осећа несигурно и узмемирено.

Уколико односи између деце у одељењу или школи нису добри, а проблеми се решавају насилно, то ће негативно утицати на свако дете. Можда ваше дете до сада није било у ситуацији да трпи насиље или да га вршњаци одбацују, али у негативној школској клими увек постоји могућност да се и оно нађе у тој ситуацији.

Вршњачка подршка коју дете добија доприноси да се осећа добро и уважено.

Подршка коју дете пружа вршњаку доприноси да се развија у емпатичну особу и одговорног грађанина.

На вршњачку подршку утичу емпатичност, вештине конструктивне комуникације и ненасилног решавања сукоба и саморегулација понашања.

- ✓ Вештине комуникације обухватају јасно вербално и невербално изржавање својих мисли, осећања и потреба и активно слушање других.
- ✓ Конструктивно решавање конфликта односи се на вештине превазилажења сукоба са жељом да се нађе решење које одговара свима, без примене вербалног или физичког насиља.
- ✓ Саморегулација је способност управљања својим мислима, осећањима и понашањем. То је вештина која се развија када се код детета подстичу самосталност, вршење избора, преузимање одговорности за изборе и поступке и подстицање понашања заснованог на вредностима

Како можете да подстакнете вршњачку подршку:

- ✓ Разговарајте са дететом о односима у одељењу, другарству и да ли и како брину једни о другима.
 - ✓ Учите дете да брине о другарима – да се пита како се осећају и шта им је потребно, да им помогне око праћења наставе и учења или односа са другом децом, да им пружи утеху и помогне да преброде тешке личне и породичне тренутке.
 - ✓ Подстакните дете да осмисли активности подршке другару/ другарици за које мисли да им је потребна или му их предложите.
 - ✓ Охрабрите дете да тражи помоћ од друге деце када је њему потребна.
- Подршку једни другима деца могу пружати индивидуално или групно, у директној комуникацији уживо у школи и ван школе, или на даљину путем телефона или друштвених мрежа.

Подстичите дружење деце, заједничке активности и учење

- ✓ Подржите наставнике када организују активности које подстицајно делују на повезивање деце и подучавају их тимском раду. Када деца у групи раде на заједничком задатку, истражују, деле улоге и послове у којима сви доприносе, то је најбољи начин да стичу нова знања, размењују искуства, развијају вештине сарадње неопходне за живот и рад, као што су комуникација, размена, заједничко учење и тражење решења и сл.
 - ✓ Подржите или иницирајте ваннаставне и слободне активности у школи (нпр. спортске, музичке, плесне, стваралачке, научне, истраживачке). Оне доприносе јачању осећања припадности, а
- кроз разне форме дружења деца стичу знања, развијају вештине, граде пријатељства, превазилазе стереотипе.
- ✓ Организујте прилике детету за заједничке активности са вршњацима, везаним за школске обавезе или интересовања. Помозите деци да осмисле пројекте, поделе улоге, реализују активности уживо и путем интернета.
- Стварање прилика да се друже и уче заједно смањује насиље међу децом. Кроз дружење се стварају нова пријатељства и повезују деца, што све доводи до боље атмосфере у одељењу и школи.

„Брошура за родитеље/старатеље деце основношколског и средњошколског узраста“ део је програма „Заједно за добробит све деце“. Програм је настао у оквиру пројекта „Унапређени равноправни приступ и завршавање предуниверзитетског образовања за децу којој је потребна додатна образовна подршка – Учимо сви заједно“, који заједнички спроводе Министарство просвете и УНИЦЕФ, уз подршку Европске уније.

„Брошуру за родитеље/старатеље деце основношколског и средњошколског узраста“ припремио је ЦИП-Центар за интерактивну педагогију, као партнерска организација у спровођењу пројекта. Садржај и ставови изнети у „Брошури за родитеље/старатеље деце основношколског и средњошколског узраста“ не одражавају нужно ставове Делегације ЕУ у Србији.

Видео-материјали су доступни на линку:
zuov.gov.rs/zajedno-za-dobrobit-dece/

